

Duchowość, profesjonalizm, innowacyjność uczonego – pedagoga

Духовність, професіоналізм, інноваційність
вченого педагога

Spirituality, professionalism, innovativeness
of a scientist–pedagogue

Słowa kluczowe: pedagogika pracy, kształcenie zawodowe, dydaktyka zawodowa, badania.

Key words: work pedagogy, vocational education, vocational didactics, research.

Streszczenie. W artykule przedstawiono rozwój pedagogiki pracy w Polsce i Ukrainie na podstawie analizy działalności badawczej i pedagogicznej szkoły naukowej profesora doktora habilitowanego Franciszka. Szloska. Wskazano relacje badań z praktyką kształcenia zawodowego, podkreślając wpływ badań: metodologii pedagogiki pracy, rozwoju zawodowego, kwalifikacji zawodowych, technologii kształcenia na rozwój edukacji zawodowej. Opisano jego działalność wydawniczą oraz międzynarodową a szczególnie współpracę profesora z Narodową Akademią Nauk Pedagogicznych Ukrainy, z Wydziałem Kształcenia Zawodowego i Edukacji Dorosłych, oraz jego znaczący wkład w prawdziwy rozwój polsko-ukraińskiej współpracy naukowej.

Abstract. A scientific-pedagogical activity of Professor F. Shlosek has been analyzed in the article, his contribution into the development of work pedagogy as a separate brunch of pedagogical science and vocational didactics have been revealed. publishing and international works of professor Szlosek have been considered.

*Nauczanie jest procesem stawania się, który trwa przez całe życie,
nigdy nie osiągnając swojego ostatecznego celu.
Nie sposób też ten proces przerwać.
Oto wyzwanie i frajda z bycia nauczycielem:
ten proces nie ma ostatecznego końca*

Frances Mayfo

У листопаді 2017 р. Національна академія педагогічних наук України відзначала свій 25-річний ювілей. Така особлива дата потребувала об'єктивного узагальнення пройденого шляху, критичного оцінювання одержаних результатів, визначення подальших перспектив. У декількох ювілейних виданнях¹² представлено творчий доробок членів НАПН України, схарактеризовано нові теорії, концепції і методики, покладені в основу модернізації української освіти. Цей творчий доробок високо оцінений науково-педагогічною громадськістю України й інших держав. Адже він формувався в процесі багатолітніх наукових пошуків дійсних членів і членів-кореспондентів Академії, наукових працівників її інститутів, а також іноземних членів і почесних докторів. Безумовно, здобуте має надзвичайно важливе методологічне і практичне значення. В цей творчий доробок органічно влилися результати багатолітньої науково-педагогічної діяльності професора Франтішека Шльосека, доктора педагогічних наук, директора Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені М. Гжегожевської у Варшаві, Голови Наукового товариства «Польща–Україна». Майже два десятиліття тому (у грудні 1999 р.) Загальні збори Національної академії педагогічних наук України одногослосно обрали його іноземним членом.

Наведемо документальний фрагмент з офіційного видання: *«Провідний учений в галузі теорії і методики професійної освіти, дидактики професійної школи, педевтології. Розробив концепцію та методику викладання спеціальних дисциплін у професійних навчальних закладах, обґрунтував сутність багатьох понять термінологічного апарату професійної педагогіки. Експерт стратегічних урядових студій. Голова Наукового товариства «Польща-Україна». Приділяє значну увагу розвитку науково-педагогічних зв'язків між ученими-педагогами Республіки Польща й України. Сприяє активному обміну науковими ідеями, проведенню міжнародних форумів, наукових і науково-практичних конференцій та методологічних семінарів з актуальних проблем розвитку сучасної педагогічної науки. Його науково-педагогічна діяльність спрямована на модернізацію професійної освіти Польщі в умовах європейської інтеграції.*

Автор і співавтор понад 400 наукових праць із проблем теорії і методики професійного навчання, серед яких 11 монографій, словник, 9 навчально-методичних посібників, навчальні програми зі спеціальних дисциплін для професійно-технічних навчальних закладів»³.

Зазначимо, що в цьому документальному фрагменті сконцентровано основні досягнення Професора. Якими ж були передумови формування відомого

¹ Національна академія педагогічних наук України – 25 років. Інформаційний довідник. (2017). Київ: Видавничий дім «Сам».

² Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). (2017). Київ: Видавничий дім «Сам».

³ Професійна освіта України на шляху до євроінтеграції (1992–2017). (2018). Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство». С. 343.

польського «вченого-європейчика» й активного іноземного члена Національної академії педагогічних наук України Франтішека Шльосека?

На нашу думку, головна передумова – це велика сила любові до рідної польської землі, до своєї малої Вітчизни в Бучковицах поблизу м. Бельська-Бяла, де він з'явився на світ, до свого народу. Саме тут народилася, утвердилася й зміцніла любов до освіти. Важливим життєвим етапом стало навчання в основній професійній школі та в промислово-педагогічному технікумі у Варшаві, а згодом – у Варшавській політехніці.

У книзі «Інноваційність у науці і освіті»⁴, виданій в Україні до 70-річчя Професора, викладено наше бачення «таємниць» становлення й розвитку Вченого-педагога, який присвятив своє життя служінню професійній педагогіці і педагогіці праці та педевтології. Нам дуже приємно, що його наукові пошуки, дослідницька, науково-громадська та міжнародна діяльність упродовж понад двох десятиліть тісно пов'язана з Україною. Це не тільки співпраця, сумлінне й водночас творче виконання того, що передбачено різними угодами та іншими офіційними документами. Ні, йдеться про щось значно більше і вище. Це служіння, в основі якого – висока духовність, глибинна порядність, морально-етичні цінності, соціальна відповідальність громадянина Республіки Польща, якому притаманна унікальна палітра одвічних загальнолюдських якостей

Дидактика професійної освітиВ українське науково-педагогічне товариство Ф. Шльосек увійшов ще в 1995 році. Достойним стартом став захист докторської habilitation праці «Дидактика професійно-технічної освіти (на матеріалах профтехосвіти Польщі)» (спеціальність: 13:00:04 – професійна педагогіка). Це відбулося 23 квітня 1997 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради в Інституті педагогіки і психології професійної освіти. Понад 100 наукових і науково-методичних праць, опублікованих на той час в Польщі й Україні, – переконливе свідчення наукової зрілості відомого вченого-педагога польської професійної і вищої школи.

Офіційний опонент – академік, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, видатний український методолог і дидакт С.У. Гончаренко (1928–2013 рр.) високо оцінив концептуальні положення, покладені в основу наукового пошуку Ф. Шльосека.

Не можна не привернути увагу до теоретичних засад здійсненого дослідження, якими слугували: «Теорія дій, створена К. Лехом і Т. Томашевським і розвинута Л. Колаковським та теорія всебічної освіти В. Оконя; теоретико-методологічний доробок педагогіки праці - педагогічної дисципліни, котра в Польщі охоплює проблему професійної освіти і трактується досить широко. Її основні представники: Т. Новацький, З. Вятровський, С. Качор, С. Квятковський, Х. Бендарчик та інші.

⁴ Інноваційність у науці і освіті: наукове видання до ювілею професора, доктора habilitation Франтішека Шльосека. (2013). Київ: Богданова А. М.

Професійно-технічна освіта тісно пов'язана з двома галузями суспільного життя, які мають вирішальний вплив на рівень життя людей у країні. Йдеться передусім про зв'язок професійно-технічного навчання з економікою і технікою. Зміни, які розпочалися в економічній системі і технологіях виробництва, автоматично призводять до зміни цілей, змісту і способів професійно-технічного навчання. Останніми роками в Польщі та інших країнах Центральної Європи динаміка економічних зрушень і техніко-технологічних змін досить висока. У зв'язку з цим актуальні раніше теоретичні основи дидактики професійно-технічного навчання повністю або частково втрачають свою вагу»⁵.

На нашу думку, важливим доробком Професора є обґрунтування сучасної моделі дидактичного процесу в професійній освіті, побудованої на основі врахування нових соціально-економічних і технологічних умов, що передбачає зміну вербалізму та енциклопедизму в навчанні професії на «дидактику мислення», яка є визначальною у випускника професійного навчального закладу до розв'язання складних виробничих завдань. Це змушує дещо по-іншому оцінювати основні елементи дидактичного процесу в професійній освіті.

Варто також привернути увагу до сміливого висновку Професора щодо «глибокої девальвації» цілей професійної освіти. Він наголошує на необхідності постійного аналізу суспільно-економічного стану країни і окремих її регіонів, а також аналізу технічних і технологічних змін та їх системного врахування в освітній політиці щодо підготовки кваліфікованого виробничого персоналу. Вченим доведено, що формулювання дидактичних цілей у процесі професійної освіти формулювання дидактичних цілей у процесі професійної освіти»⁶.

Чимало наукових публікацій вченого цілеспрямовано пронизуються педевтологічною ідеєю. Ефективність праці будь-якого викладача визначається, передусім, його спеціальною і педагогічною освітою, а щодо викладача професійних предметів - ще й досвідом, набутим на виробництві. Це підтверджують багаторічні дослідження, які дозволили зібрати й узагальнити багатий фактичний матеріал. Залежність ефективності навчання від спеціальної і педагогічної підготовки викладача досить значна (коефіцієнт кореляції для спеціальної підготовки досягає $K=0.93$; а для педагогічної $K=0.76$). Це означає, що всім реформаторським змінам у професійній освіті мають передувати зміни в спеціальній і педагогічній кваліфікації (підготовці) викладачів⁷.

Від того часу, коли було обґрунтовано й опубліковано ці положення, минув 21 рік. Добре відомо, які помітні зміни відбулися в усіх соціально-культурних сферах, в економічних секторах й особливо – в технологічному розвитку. Та в цих умовах не відбулося девальвації положень щодо дидактики професійної

⁵ Шльосек, Ф. (1997). *Дидактика професійно-технічної освіти (на матеріалах профтехосвіти Польщі)*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Київ. С. 8–9.

⁶ Там само С. 48.

⁷ Там само.

освіти. Навпаки, в умовах євроінтеграційних процесів, їх значення значно посилилося й поглибилося про що свідчать і висновки зарубіжних вчених^{8 9}.

Системна наукова співпраця. Співпраця з Національною академією педагогічних наук України, з Відділенням професійної освіти і освіти дорослих, а також з її структурними підрозділами (Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України) – це не окремі епізоди, а цілісна система в науково-педагогічній діяльності вченого на різних життєвих етапах.

Незаперечним є факт, що «родинним науковим гніздом Ф. Шльосека в Україні є Інститут педагогіки і психології професійної освіти (з листопада 2008 р. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України). Засновником цього Інституту і його директором до кінця серпня 2014 р. був видатний український вчений і державний діяч професор, академік І.А. Зязюн. Він високо поцінував Франтішека Шльосека як чудову людину, інноваційного дослідника, невтомного експериментатора і наукового менеджера на міжнародному рівні. Поєднання інтелектуального, духовного і професійного потенціалу цих двох вчених, вірних синів польського й українського народів сприяло досягненню реальних результатів у міжнародній співпраці за різними напрямками.

Франтішек Шльосек завжди тримає руку «на пульсі» наукової життєдіяльності Зязюнівського інституту. Це виявляється в його конкретній участі в реалізації різних планів і проектів щодо науково-методичного забезпечення розвитку педагогічної, професійно-технічної освіти і освіти дорослих, наприклад:

1998 р. – Концепція Державного стандарту професійно-технічної освіти;

2004 р. – Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні;

2011, 2016 рр. – Концепція розвитку освіти дорослих в Україні.

Професор уважно стежить за процесами реформування професійно-технічної, педагогічної освіти в Україні, об'єктивно оцінює позитивні тенденції й принципово висловлюється щодо помилок й системних упущень у підготовці кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів. Своє бачення перспектив розвитку професійно-технічної освіти він неодноразово висловлював і на Загальних зборах НАПН України, і на засіданнях Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, і під час різних зустрічей в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

⁸ Tramm T., Casper M., Schlömer T. (2018) *Didaktik der beruflichen Bildung – Selbstverständnis, Zukunftsperspektiven und Innovationsschwerpunkte*. Bon: Seiten https://www.wbv.de/shop/themenbereiche/berufsbildung/shop/detail/name/_/0/1/111-092/facet/111-092/////nb/0/category/145.html (дата звернення: 20.06.2018)

⁹ Schulz R. (2018) *Berufliche Bildung in Hamburg. Ausgangspunkte – Entwicklungen – Perspektiven*. Bon: Seiten https://www.wbv.de/shop/themenbereiche/berufsbildung/shop/detail/name/_/0/1/111-092/facet/111-092/////nb/0/category/145.html (дата звернення: 15.07.2018)

Доцільно також згадати, що Професор підтримує започаткування нових напрямів досліджень (з проблем стандартизації професійної освіти, професійного навчання на виробництві, «професійного порадиництва», соціального партнерства). Він завжди з радістю вітав створення нових структурних підрозділів, спрямованих на впровадження інноваційних підходів до розвитку людського капіталу. Йдеться, зокрема, про Відділ дидактики професійної освіти.

Впродовж багатьох років Професор палко підтримував пропозицію щодо створення в Україні науково-дослідного Інституту професійно-технічної освіти (цей процес тривав упродовж 15 років (1991–2006 рр.). З 2008 р., коли цей Інститут очолила вихованка української профтехосвіти та Інституту педагогіки і психології професійної освіти В. Радкевич (нині доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України), польський вчений постійно співпрацює з цією академічною інституцією, пропонує використовувати в її діяльності ідеї видатного польського вченого, засновника педагогіки праці (разом з професорами звичайними С. Качором і З. Вятровським). Як відомо, Т. Новацький у 1972–1982 рр. очолював Інститут професійної підготовки у Варшаві.

Під час перебування в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України Професор неодноразово зустрічався з науковими працівниками 6 лабораторій. Він з інтересом знайомився з основними напрямками діяльності центрів енергоефективності, нових професій, що діють, на жаль, лише на громадських засадах. Приємно, що його дуже зацікавила конкретна взаємодія Інституту професійно-технічної освіти НАПН України в організації експериментальної роботи на базі професійно-технічних навчальних закладів у різних регіонах нашої держави.

Подвижник педагогіки праці «Подвижником педагогіки праці» називав Ф. Шльосека перший міністр народної освіти України, академік, Іван Андрійович Зязюн (1938–2014 рр.). У пам'ятному виданні з нагоди присвоєння Професору звання Почесного доктора Хмельницького національного університету (2013 р.) видатний вчений нашої доби писав: *«Плідна педагогічна діяльність професора Ф. Шльосека гармонійно поєднується з науково-організаційною та просвітницькою роботою, що має неоціненне значення для розуміння доленосного шляху освіти у Польщі й Україні. Неоцінним є внесок вченого у розвиток наукового напрямку – педагогіки праці, зміцнення наукових зв'язків між Україною і Польщею, притаманний йому патріотизм, самовідданість у праці, висока духовність і невичерпана енергія слугують взірцем служіння народові, відповідального ставлення до професійного виховання молоді, підтримки майбутніх педагогів і молодих науковців нової генерації і надихають українське педагогічне товариство працювати більш ефективно й натхненно»*¹⁰.

¹⁰ Шльосек, Ф. (2014). *Почесний доктор Хмельницького національного університету*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 29.

Вважаємо також за доцільне наголосити, що Ф. Шльосек багато зробив для поширення в Україні ідей педагогіки праці. Саме він ініціював проведення в НАПН України першого методологічного семінару з педагогіки праці. Польська наукова делегація, що прибула до Києва для участі в цьому першому в незалежній Україні історичному методологічному семінарі була дуже представницькою: усі співзасновники педагогіки праці – професори звичайні Т. Новацький, С. Качор, З. Вятровський, а також Голова Наукового товариства «Польща–Україна» виступили з надзвичайно цінними доповідями.

Польсько-українські компаративістичні дослідження – важливий напрям наукових пошуків Ф. Шльосека. Завдяки цьому у 2008 р. у видавництві Інституту Технології Експлоатації (Instytut Tehnologii Eksploatacji) – Державному дослідницькому Інституті в Радомі побачила світ монографія «Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie – na tle przemian». У першій частині цього видання «Kształcenie zawodowe w Polsce w kontekście reform edukacyjnych»¹¹ Професор висвітлює теоретичні передумови професійної підготовки, характеризує систему освіти в Польщі після 1961 року, перетворення в професійній освіті в перші післявоєнні роки. Значну увагу він приділяє аналізу розвитку професійної освіти як поля неперервних реформ, а також аналізу професійної підготовки у «зреформованій освітній системі».

У другій частині цієї монографії презентовано українську систему освіти, в тому числі професійно-технічну, схарактеризовано проблеми трансформації професійної освіти в нових соціально-економічних умовах в контексті європейського інтеграційного процесу, викладено теоретичні засади розвитку професійної освіти в Україні, розкрито особливості її розвитку в умовах українського ринку праці з урахуванням сукупності його суперечностей і нових викликів. Працювати в «науковому дуеті» з таким вимогливим і високовідповідальним співавтором – це і взаємне довір'я, і взаємоповага, і взаємонавчання, і взаємодопомога. Сподіваємося, що через деякий час цей польсько-український дует продовжить спільні порівняльно-педагогічні дослідження й запропонує польським та українським читачам другий том цієї книги. Адже продовж останнього десятиліття у державній політиці наших країн щодо підготовки виробничого персоналу окреслилися як позитивні, так і негативні тенденції, що потребують порівняльно-педагогічного аналізу.

Доцільно також загадати добрим словом і про методологічний семінар з педагогіки праці, організований Професором спільно з Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України у серпні 2010 р. у Львові. До речі, це був останній спільний міжнародний семінар, у роботі якого взяли участь усі співзасновники педагогіки праці як субдисципліни педагогічної науки – професори звичайні Т. Новацький, С. Качор, З. Вятровський. Про них ми з вдячністю в серці і з глибокою повагою часто згадуємо на різних науково-педагогічних зібраннях.

¹¹ Nyczkało N.G., Szlosek F. (2008). *Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie – na tle przemian*. Warszawa – Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.

Наша багатолітня співпраця з Професором дала змогу переконатися: все, що він задумує й організовує, завжди реалізується на високому рівні науковості, духовності і професіоналізму. Свідченням цього є численні міжнародні наукові заходи, що проводилися в Україні і Польщі. Незабутнє враження справили неодноразові творчі зустрічі польських й українських науковців у Посольстві України в Республіці Польща (у Варшаві). До їх креативного проведення Франтішек Шльосек доклав чимало душі і серця, а також особистого часу. На нашу думку, це високодостойний взірець етики у міжнародній співпраці.

Доброю науковою школою стали для нас зїзди (чи сесії) Загальнопольського методологічного семінару у 2000–2015 рр., в роботі яких нам пощастило брати участь. Упродовж 15 років під його керівництвом сформувалася ефективна наукова школа, діяльність якої спрямована на методологічний розвиток вчених різних поколінь, їх методологічне дозрівання.

Усі творчі задуми Голови Наукового товариства «Польща–Україна» розпочинаються з концептуальної ідеї, яка розумно і поетапно реалізується в конкретних діях й завершується цінними результатами і для педагогічної практики, і для педагогічної науки. Такий наш висновок впливає не з емоцій, зумовлених добрим ставленням до нашого вірного й незрадливого друга. Він базується передусім на конкретних фактах, котрі увійшли в історію НАПН України.

Якщо звернутися лише до одного напрямку співпраці – науково-видавничої діяльності – то каталог або бібліографічний покажчик виданих наукових, науково-методичних та інших праць, який ми передбачаємо видати до VIII польсько-українського/українсько-польського форуму «Освіта для миру», що відбудеться у жовтні 2019 р, вражає не лише загальним обсягом виданої наукової продукції. Вражає глибокою тематичною спрямованістю, інноваційністю і прогностичністю.

Про небайдужість Ювіляра до проблем розвитку освіти в зарубіжних країнах, в тому числі й в Україні, свідчить ретельне вивчення ним інформаційно-аналітичних видань, підготовлених науковцями НАПН України. Вчений уважно вивчав зміст Білої книги національної освіти України¹². У підрозділі 2.4. викладено проблеми модернізації професійно-технічної освіти, науково-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення професійно-технічної освіти, професійного навчання на виробництві і навчання безробітних, професійно-практичної підготовки в системі професійної освіти, професійної орієнтації населення, освіти дорослих в умовах ринкової економіки, підготовки педагогічного персоналу для системи професійно-технічної освіти й освіти дорослих, управління розвитком професійно-технічної освіти, фінансування підготовки робітничого персоналу, підготовки вчителя до забезпечення якості освітньо-виховного процесу, педагогічної майстерності, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та ін.

¹² Біла книга національної освіти України. (2009). Київ: Міжнародний благодійний фонд «Україна–3000».

Під час обговорення проекту цього та інших розділів «Білої книги національної освіти України» на засіданнях Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України у 2009 р. Ф. Шльосек висловлював цінні пропозиції і зауваження, які були враховані при доопрацюванні цього надзвичайно важливого науково-аналітичного документа.

Це ж стосується і Національних доповідей про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2011, 2016 рр.)¹³. Добре володіючи українською мовою, Професор самостійно аналізував і порівнював зміни в підходах, в розроблених наукових рекомендаціях і прогностичних пропозиціях, викладених у розділах «Професійно-технічна освіта за умов розвитку інноваційної економіки» та «Освіта дорослих – невід’ємна складова освіти впродовж життя» (у Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2011, 2016 рр.). Така наукова об’єктивність і прискіпливість, точність, методологічна обґрунтованість критеріїв порівняння є переконливим свідченням його наукової чесності і відданості науці.

Особиста підтримка Професора та його активна діяльність сприяли виданню в наших країнах багатьох спільних збірників наукових праць, 15 випусків польсько-українського/українсько-польського щорічника «Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia (за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало), а також заснування у 2016 р. нового польсько-українського щорічника «Edukacja zawodowa i ustawiczna» (головний редактор професор А. Соляк).

За ініціативи іноземного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Г. Беднарчика, який багато років очолював Інститут Технології Експлуатації в Радомі, та завдяки наполегливості професора Ф. Шльосека польські читачі мають можливість ознайомитися з працями видатного українського філософа Василя Кременя «Філософія освіти» («Filozofia edukacji»)¹⁴, а також з монографією «Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni»¹⁵. Доречно наголосити, що переклад другої філософської праці з української мови на польську здійснив Ювіляр разом з українкою-полоністкою О. Братчук. Не можна не згадати і про видання в Польщі відомої праці академіка І. Зязюна та його колег «Педагогічна майстерність» («Mistrzostwo pedagogiczne», 2005). У 2008 р. видано також фундаментальну книгу «Філософія педагогічної майстерності» («Filozofia mistrzostwa pedagogicznego»)¹⁶, присвячену академіку Івану Зязюну.

Про ефективність науково-видавничої діяльності Ф. Шльосека свідчить і бібліографічний покажчик (przewodnik bibliograficzny) «Освіта і педагогічна

¹³ Національна доповідь про стан та перспективи розвитку освіти в Україні. (2011). Київ: Педагогічна думка. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. (2016). Київ: Педагогічна думка.

¹⁴ Kremień, W. G. (2008). *Filozofia edukacji*. Radom: ITeE – PIB.

¹⁵ Kremień, W. G. (2011). *Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni*. Radom: ITeE – PIB.

¹⁶ Kopsztein, M. (Red.), Szeligiewicz, D., Urban, Y., Szlosek, F., Kowalik, T. (tł). (2010). *Filozofia mistrzostwa pedagogicznego*. Radom: Siemianowice Śląskie.

наука України і Польщі. = Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski» (1991-2016). Це видання здійснено Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського, Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України до V українсько-польського/польсько-українського форуму «Освіта для сучасності» («Edukacja dla współczesności»). У цьому бібліографічному виданні лише частково представлено наукові праці Ф. Шльосека. Їх зміст переконливо свідчить про нові наукові пошуки Професора та їх експериментальні результати.

Водночас зазначимо, що значний інтерес в Україні викликали також рецензії, опубліковані в наукових часописах, зокрема, на його останню монографічну працю «Tożsamość pedagogiki pracy w kontekście przemian systemowych».

Висновки Ім'я Професора Ф. Шльосека вписано в українські енциклопедичні видання, наприклад, «Профтехосвіта України: XX століття» (розділ «Персоналії», стор. 608), а також в різні видання НАПН України.

Отже, Ювіляром зроблено дуже багато для реального розвитку польсько-української наукової співпраці. Попереду – нові перспективи, нові ініціативи. В цьому ми переконані. Адже у Людини, відданої науці й освіті, тривалих зупинок і великих перерв у творчості не буває й не може бути в майбутньому.

Bibliografia

1. Біла книга національної освіти України. (2009). Київ: Міжнародний благодійний фонд «Україна –3000».
2. Інноваційність у науці і освіті: наукове видання до ювілею професора, доктора хабілітованого Франтішека Шльосека. (2013). Київ: Богданова А. М.
3. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). (2017). Київ: Видавничий дім «Сам».
4. Національна академія педагогічних наук України – 25 років.
5. Інформаційний довідник. (2017). Київ: Видавничий дім «Сам».
6. Національна доповідь про стан та перспективи розвитку освіти в Україні. (2011). Київ: Педагогічна думка.
7. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. (2016). Київ: Педагогічна думка.
8. Професійна освіта України на шляху до євроінтеграції (1992–2017). (2018). Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство».
9. Шльосек, Ф. (1997). *Дидактика професійно-технічної освіти (на матеріалах профтехосвіти Польщі)*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Київ.
10. Шльосек, Ф. (2014). *Почесний доктор Хмельницького національного університету*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
11. Kopsztein, M. (Red.), Szeligiewicz, D., Urban, Y., Szlosek, F., Kowalik, T. (tł.). (2010). *Filozofia mistrzostwa pedagogicznego*. Radom: Siemianowice Śląskie.
12. Kremień, W. G. (2008). *Filozofia edukacji*. Radom: ITE-PIB.

13. Kremień, W. G. (2011). *Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni*. Radom: ITeE – PIB.
14. Nyczkało, N. G., Szlosek, F. (2008). *Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie – na tle przemian*. Warszawa-Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.
15. Tramm T., Casper M., Schlömer T. (2018) *Didaktik der beruflichen Bildung – Selbstverständnis, Zukunftsperspektiven und Innovationsschwerpunkte*. Bon: Seiten.<https://www.wbv.de/shop/themenbereiche/berufsbildung>
16. Schulz R. (2018) *Berufliche Bildung in Hamburg. Ausgangspunkte – Entwicklungen – Perspektiven*. Bon: Seiten <https://www.wbv.de/shop/themenbereiche/berufsbildung>

prof. Nella NYCZKAŁO

prof. Łarysa LUKIANOWA

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy

emeil: napn24@gmail.com; larysa.lukianova@gmail.com